

Zásady vztahů pohřebních služeb a provozovatelů pohřebišť .

I přesto, že zákon o pohřebnictví č. 256/2001 Sb., platí již více jak 5 let a uskutečnilo se po celé republice minimálně 50 seminářů pro provozovatele pohřebišť na různých místech s účastí více jak 1.500 účastníků, **nejsou některé základní principy vztahu mezi provozovateli pohřebišť a provozovateli pohřebních služeb dodržovány.** Ke zlepšení dané situace se předkládá návrh tohoto metodického materiálu, který by měl sloužit pro zvýšenou osvětu mezi pohřebními službami a provozovateli pohřebišť.

x

x

x

Vztahy mezi pohřebními službami a provozovateli veřejných pohřebišť jsou jasně dané ustanovením zákona a to v § 16, 18, a v § 6, které vymezují výčtem, jaké úkony patří do jednotlivých činností celého oboru pohřebnictví. Přitom část činností těchto provozovatelů se velmi prolíná.

Podle § 16/1 patří **provozování veřejného pohřebiště mezi služby ve veřejném zájmu, kterou zajišťují obce v samostatné působnosti** nebo registrované církve. V § 18 odst. 1 je pak proveden **taxativní výčet činností**, které provozování veřejného pohřebiště zahrnuje. Jedná se o:

- a) výkopové práce související s pohřbením a exhumací,
- b) pohřbívání lidských pozůstatků a lidských ostatků do hrobů nebo hrodek,
- c) provádění exhumací,
- d) ukládání, rozptyl a vsyp zpopelněných lidských pozůstatků,
- e) správu a údržbu veřejného pohřebiště včetně komunikací a okolní zeleně,
- f) pronájem hrobových míst,
- g) vedení související evidence.

Z citace § 16 a 18 tak vyplývá, že výše vyjmenované úkony provozovatel veřejného pohřebiště musí dle zákona zajistit a to buď sám, nebo prostřednictvím jiné právnické nebo fyzické osoby (§ 18/2).

Naproti tomu do činnosti provozování pohřební služby dle § 6/1 patří činnosti spojené s pohřbením, jakož i převozy lidských pozůstatků pro potřebu zdravotnického zařízení, policejních orgánů nebo jiných orgánů činných v trestním řízení, avšak **mimo činnosti, které jsou vymezeny** provozování pohřebiště, provádění balzamací a konzervací a zpopelňování lidských pozůstatků nebo exhumovaných lidských ostatků včetně úpravy popela a jeho ukládání do uren. Neboli do koncesované činnosti provozování pohřební služby lze pojat vše, co není vyhrazeno provozovatelům pohřebišť, krematorií, balzamací a konzervací. Z toho jednoznačně vyplývá, **že jakékoliv práce související s pohřbením lidských pozůstatků i uložením zpopelněných ostatků mohou být na veřejných pohřebištích provedeny jen se souhlasem toho, kdo za tuto činnost odpovídá** dle zákona a tou je provozovatel pohřebiště.

Zatímco vztahy a pravomoci mezi pohřebními službami a provozovateli konzervací a balzamací, a vztahy či pravomoci k provozovatelům krematorií byly a jsou poměrně jasně ohraničeny (např. provozními budovami, oplocením apod.), nebyly v minulosti vztahy a pravomoci mezi pohřebními službami a provozovateli pohřebišť po řadu desetiletí jasně definovány. Navíc nynější veřejná pohřebiště byla po několik desetiletí provozována různými technickými službami a podobnými přidruženými organizacemi bez přímého řízení obcí a pro většinu obcí v celé ČR jsou tak úkoly dané zákonem o pohřebnictví de facto úkoly novými. Naplňování ustanovení zákona č.

256/2001 Sb. Je v případě obcí poznamenáno i volebními cykly a s tím souvisejícími personálními změnami i ve vedení obcí a měst.

Dle znění § 6, odst. 1, **mohou pohřební služby realizovat v rámci platného živnostenského oprávnění činnosti spojené s pohřbením.** Což podle § 2/c se rozumí uložení lidských pozůstatků do hrobů nebo hrobky na veřejném nebo neveřejném pohřebišti nebo jejich zpopelnění v krematoriu. Vlastním **pohřbením na pohřebišti** se tak rozumí uložení lidských pozůstatků v rakvi do hrobů nebo hrobek. Pouze tuto činnost mohou vykonávat na pohřebištech v rámci svého oprávnění i pohřební služby avšak jen za souhlasu (nejlépe prokazatelného) provozovatele pohřebišť. Naproti tomu ale **pohřební služby nemohou** v rámci své živnosti (koncesované) na pohřebištech provádět výkopové práce související s pohřbením a exhumacemi, provádění exhumací ani ukládání zpopelněných ostatků. Pokud by chtěli takovéto činnosti vykonávat, avšak vždy jen se souhlasem provozovatele pohřebišť jako součást své podnikatelské činnosti, pak musejí mít pro tuto činnost samostatné živnostenské oprávnění - nejlépe živnost volnou, ohlašovací, kód 120 – poskytování technických služeb například s bližší specifikací *práce na pohřebištech*.

Toto jsou jedny z podmínek, které je nutno naplnit k tomu, aby pohřební služby mohly na pohřebištech s vědomím, vždy ale se souhlasem provozovatele vykonávat zmíněnou podnikatelskou činnost.

Provozovatel pohřebišť v rámci svých zákonných povinností může zajistit, případně povolit vykopání hrobu pro nové pohřbení kýmkoliv, kdo má platné oprávnění nebo sám vlastními zaměstnanci za předpokladu, že:

- a) k hrobovému místu **je sjednán nájem** a to písemnou formou smlouvy, minimálně na dobu tlecí od nového pohřbení (výjimka je možná jen u pohřbení nájemce do jím užívaného hrobu, kde postup upravuje zpravidla řád veřejného pohřebiště nebo smlouva),
- b) v případě, že jde o hrob, kde již bylo provedeno pohřbení dříve avšak od této doby **neuplynula tlecí doba**, pak nové pohřbení lze realizovat jen tehdy, mohou-li být splněny podmínky dané § 22/4 zákona nebo byla-li příslušným hygienikem povolena a následně provedena exhumace,
- c) vlastní **pohřbení** (uložení rakve s lidskými pozůstatky do hrobu nebo hrobky) je možné provést jen tehdy, je-li úmrtí doloženo úmrtním listem, průvodním listem k přepravě lidských pozůstatků, zprávou oprávněného orgánu cizího státu nebo listem o prohlídce mrtvého; v případě podezření spáchání trestného činu v souvislosti s úmrtím je kromě toho nutný i písemný souhlas státního zástupce apod. (viz § 22/2). Takový podklad má být předložen předem.
- d) exhumaci dříve uložených ostatků v hrobě nebo hrobce před uplynutím tlecí doby lze provést jen po předchozím souhlasu orgánu hygienické služby, za jím stanovených podmínek a za souhlasu provozovatele pohřebiště. O exhumaci žádá nájemce konkrétního hrobového místa dle § 22/5 zákona 256/2001 Sb. Nebo z nařízení předsedy senátu nebo státního zástupce. Provozovatel pohřebiště zajistí provoz na pohřebišti tak, aby nebyl narušen veřejný pořádek a aby byl vyloučen přenos možné nákazy. (Doporučuje se, aby žádost o povolení exhumace byla sestavena spolu s provozovatelem pohřebiště).
- e) pohřbení do hrobu nebo hrobky na pohřebišti resp. výkop hrobů **může provozovatel pohřebiště odmítnout** i pro jiné závažné důvody, např. bezprostřední blízkost vzrostlého stromu, kde by musely být přerušeny hlavní kořeny a stabilita stromu by tak mohla být narušena nebo jiné závažné důvody.

Zemní práce spojené s pohřbením (nebo-li vykopání hrobu) **musí zajistit provozovatel pohřebiště** za předpokladu splnění předchozích náležitostí. Může tak učinit:

- a) **vlastními zaměstnanci** – pokud je má k dispozici. V tomto případě nemusí povolit kopání hrobů třetím subjektům (jiným hrobníkům, pohřebním službám – vždy s oprávněním apod.), jak vyplývá ze stanoviska Úřadu na ochranu hospodářské soutěže, který mám k dispozici.
- b) **třetími subjekty** (jinými hrobníky, pohřebními službami – vždy ale s oprávněním) a to v souladu s § 18/2, podle kterého může provozovatel pohřebiště zajistit jeho provozování prostřednictvím jiné právnické nebo fyzické osoby. Pak je nutné, aby tato skutečnost spolu s uvedením jména a adresy (jde-li o fyzickou osobu), nebo názvu a sídla (jde-li o právnickou osobu) byla uvedena v řádu veřejného pohřebiště dle § 19/2/a, který navíc musí být zveřejněn v místě na daném veřejném pohřebišti obvyklém.
- c) **nemá-li provozování vybraných služeb** nebo i celého pohřebiště provozovatel v řádu **ošetřeno pro vybraný subjekt**, pak se má logicky za to, že veškeré činnosti dané zákonem zajišťuje provozovatel pohřebiště sám.
- d) chce-li provozovatel pohřebiště umožnit zajištění dílčích úkonů (např. právě kopání hrobů) **více subjekty**, je to samozřejmě možné, ale je žádoucí to deklarovat v řádu veřejného pohřebiště spolu s požadavkem na uzavření písemné smlouvy pro takovou činnost a to za podmínky pro všechny rovné. Pak lze např. další smlouvu o kopání hrobů pro jiný subjekt uzavřít kdykoliv s kteroukoliv fyzickou nebo právnickou osobou bez toho, aniž by bylo nutno měnit řád pohřebiště.

Já osobně na školení zdůrazňuji podle mě velmi důležitý aspekt, který by měla každá pohřební služba respektovat vždy, když přistupuje k uzavírání smlouvy (objednávky) s objednatelem pohřbu – pozůstalým. Mám-li se zavázat k poskytnutí služby pohřbení zesnulého a to jeho uložením v rakvi do hrobu či hrobky na pohřebišti (ale konec konců i zpopelněním v krematoriu), pak bych takový závazek neměl přijat dříve, dokud nebudu mít jistotu, že jej mohu beze zbytku splnit. Nechci si představit okolnosti, které by mohly nastat v případě, kdy do hrobu na určeném pohřebišti nebude možné pohřbít. A bude např. rozesláno smuteční oznámení apod. Navíc nelze očekávat, že kterýkoliv provozovatel pohřebiště má stále k dispozici v rezervě zaměstnance k tomu, aby mohli kdykoliv – ihned začít kopat hrob.

Proto jednoznačně při všech příležitostech zdůrazňuji, že jsem-li osloven pozůstalými ve věci pohřbení jejich blízkého uložením do hrobu nebo hrobky, je nutno vždy ještě před uzavřením smlouvy kontaktovat alespoň telefonicky příslušného provozovatele pohřebiště a s ním projednat nejprve možnost pohřbení ve prospěch objednatele pohřbu, zajištění vykopání hrobu (kým a v jakém termínu) a souhlasu s vlastním pohřbením lidských pozůstatků. Nejen že se tak vyvarujeme možným komplikacím, ale dáme tak najevo i druhé straně, že dokážeme a chceme respektovat práva druhých. Nehledě na to, že jím tím i připomínáme předem jejich povinnosti.

Případy, kdy se obce dovídají o tom, že se u nich pohřbívá podle toho, že někdo vykopal hrob nebo dokonce až podle zvuku zvonů na kostelní věži, je toto porušením zákona o pohřebnictví, zasahování do pokojného stavu a pohrdáním právy jiných. Důsledky z takového počínání mohou být pro pohřební službu velice vážné.

Naproti tomu je nanejvýš odsouzeníhodné takové počínání obcí, jakožto provozovatelů pohřebiště ze zákona, kdy odmítají zajistit vykopání hrobů, pozůstalým

doporučí, až si tak učiní sami nebo „ať si někoho najdou“. Oba krajní případy nutno chápat jako závažné porušení zákona a nezbyvá než učinit podání na příslušný orgán.

Pokud je kdekoliv v tomto materiálu zmínka o vydání povolení, souhlasu a podobně (k pohřbení, vjezdu, kopání hrobů a podobně) je nanejvýš prospěšné pro obě strany tak učinit písemnou formou. Předejde se tak nejednomu nedorozumění, omylům, dohadům a dalším. Pro opakované činnosti pohřebních služeb na pohřebištích pak doporučuji uzavřít rámcovou písemnou smlouvu předem (předlohu takové smlouvy vydalo Sdružení pohřebnictví v ČR jako metodický materiál) a v té specifikovat vše potřebné, včetně postupu v konkrétním případě pohřbení.

Není bez zajímavosti zmínit i to, že nedovolené úkony pohřebních služeb na pohřebištích mohou být kvalifikovány i jako:

- nedovolené podnikání - kopání hrobů, pohřbívání na pohřebištích bez živnostenského oprávnění ,
- hanobení ostatků – otevření hrobu nebo hrobky bez povolení (otázkou je, že pohřební služby tak zpravidla činí se „souhlasem nájemce“).

Sestavil: Ing. Václav Graf
květen 2007